

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની વડી અદાલતમાં

આર/સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૪૧૦૫/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

સહી/-

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	ના
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	ના

=====

મોહમદમોહસીન મોહમદઈરફાન છાલોટિયા

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ તરફથી શ્રી આફતાબહુસેન અંસારી(૫૩૨૦) વતી શ્રી
આઈ.એચ. સૈયદ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફથી સુશ્રી મોક્ષા ઠક્કર, એ.પી.પી.(૨) સાથે પી.પી. શ્રી
મિતેશ અમીન

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ તરફથી ડી.એસ. એફિડેવિટ ફાઇલ કરેલ નથી (આર)(૭૧)

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ.એસ. સુપેહિયા

તારીખ : ૧૫/૦૨/૨૦૧૯

સીએવી ચુકાદો

[૧] ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ (સદર સી.આર.પી.સી.) ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની હાલની રિટ પિટિશન મારફતે, અરજદાર ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (આઈપીસી) ની કલમો ૧૮૬, ૧૮૮ અને ૫૦૬(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે સાબરકાંઠા જિલ્લાના પ્રાંતિજ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલ સી.આર. નં. II-૩૦૩૬/૨૦૧૭ વાળી ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ (એફ.આઈ.આર.) રદ કરવાની અરજ કરે છે.

[૨] અપ્લિકેશનના મેમોમાં જણાવ્યા મુજબ એફ.આઈ.આર. ની વિગતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧) ફરિયાદી સાબરકાંઠા જિલ્લાના પ્રાંતિજ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે ફરજ બજાવતા પોલીસ હેડ કોન્સ્ટેબલ (બેચ નં. ૮૮૯) છે. તા. ૧૭.૦૫.૨૦૧૭ ના રોજ ડૉ. જીનેશ રાઠોડે કેટલાક વ્યક્તિઓ એટલે કે (૧) સરતાજમિયાં ગુલામમોહમદ સુમરા, (૨) મોઈનમિયાં ગુલામમોહમદ સુમરા, (૩) ઈરફાન અહેમદ નાસીરખાન સુમરા, (૪) સોહેબમિયાં નાસીરખાન સુમરા વિરુદ્ધ નં. I-૮૧/૨૦૧૭ વાળી એફ.આઈ.આર. નોંધાવી હતી. તા. ૧૮.૦૫.૨૦૧૭ ના રોજ સવારે આશરે ૧૦:૦૦ વાગ્યે આસિસ્ટન્ટ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર (એ.એસ.આઈ.) મોહનભાઈ ભીખાભાઈ (બેચ નં. ૧૧૬૩) એ ઉપરોક્ત તમામ આરોપીઓની અટકાયત કરી અને તેઓને લોકઅપમાં રાખ્યા તથા ફરિયાદીને બોલાવ્યા. આશરે બપોરે ૩:૦૦ વાગ્યા સુધીમાં અરજદાર પોલીસ સ્ટેશને આવ્યા અને અટકાયત કરાયેલ તમામ વ્યક્તિઓ સાથે વાતચીત કરવા લાગ્યા; ત્યારબાદ, ફરિયાદીએ અરજદારને

લોકઅપ વિસ્તારથી દૂર જવા કહ્યું પરંતુ અરજદારે પોતાનો અવાજ ઊંચો કર્યો. અરજદારનો આવો અવાજ સાંભળીને, ૨-૩ પોલીસ કોન્સ્ટેબલો અરજદાર પાસે આવ્યા અને તેમને તે જગ્યા છોડી જવા કહ્યું પરંતુ અરજદારે તેઓને જણાવ્યું કે તેઓ ત્યાં જાહેર કલ્યાણ માટે આવ્યા હતા. વધુમાં અરજદારે તેઓને જણાવ્યું કે તેઓ વ્યવસાયે વકીલ છે, ત્યારે ફરિયાદીએ તેઓને પોલીસ કાર્યવાહીમાં દખલગીરી ન કરવા જણાવ્યું, આ સાંભળીને અરજદાર ઉશ્કેરાઈ ગયા અને તેઓને કહ્યું કે “તેઓ દરેકને જોઈ લેશે” અને તેઓની વિરુદ્ધ હાઇકોર્ટનો આશરો લેશે. આવી દલીલો બાદ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટરે અરજદારને લોકઅપમાં પૂરી દીધા અને, તેથી, અરજદારે જાહેર કાર્યોના કાયદેસર પાલનમાં અવરોધ ઊભો કર્યો હોવાનો આક્ષેપ કરીને અરજદાર વિરુદ્ધ વાદગ્રસ્ત એફ.આઇ.આર. દાખલ કરવામાં આવી છે.

[૩] અરજદાર વતી ઉપસ્થિત વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી અંસારી સાથે શ્રી સૈયદે રજૂઆત કરી છે કે એફ.આઇ.આર. પ્રથમદર્શનીય રીતે (*prima facie*) અરજદાર સામે કોઈ ગુનો બનતો દર્શાવતી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જે કલમો હેઠળ અરજદાર સામે ગુનાઓનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે તેનું માત્ર વાંચન સ્પષ્ટ કરે છે કે એફ.આઇ.આર. માં આક્ષેપ કરાયેલ ગુનો સ્થાપિત થતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારના અસીલોની ધરપકડ તા. ૧૮.૦૫.૨૦૧૭ ના રોજ સવારે ૧૦:૦૦ વાગ્યે કરવામાં આવી હતી અને તેઓની વિરુદ્ધ એફ.આઇ.આર. બપોરે ૩:૩૫ વાગ્યે નોંધવામાં આવી હતી, જેનો અર્થ એ

થાય છે કે અરજદાર પાસે તેમના અસીલોના સંબંધીઓની વિનંતી પર પોલીસ સ્ટેશનની મુલાકાત લેવાનું અને તેમના મૂળભૂત અધિકારોનું રક્ષણ કરવા માટે તેમની રજૂઆત કરવાનું માન્ય કારણ હતું.

૩.૧) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે અરજદાર ડૉ. જીનેશ રાઠોડ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સી.આર. નં. I-૮૧/૨૦૧૭ વાળી એફ.આઈ.આર. ના સંબંધમાં પોલીસ સ્ટેશનમાં લોકઅપમાં રાખવામાં આવેલા તેમના અસીલોને કાનૂની સહાય પૂરી પાડવા માટે લોકઅપ પાસે ગયા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ વિવાદ ડૉ. જીનેશ રાઠોડ વિરુદ્ધ સી.આર. નં. I-૮૨/૨૦૧૭ વાળી કોસ-એફ.આઈ.આર. અંગેનો હતો, જે નસીમબાનુ મોહમદ સરતાજ ગુલામમોહમદ સુમરા દ્વારા નોંધાવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત એફ.આઈ.આર. ના સંબંધમાં અરજદાર તેમના અસીલોની વિનંતી પર તેમને મળવા ગયા હતા.

૩.૨) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે એવો કોઈ કાયદો નથી કે જે વકીલને તેના અસીલને કાનૂની સલાહ આપતા રોકે અને અરજદારની ધરપકડ કરીને તેમને લોકઅપ રૂમમાં પૂરવાનું ફરિયાદીનું આ કૃત્ય પોતે જ કેદીના મૂળભૂત અધિકારોને બાધિત કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એફ.આઈ.આર. માં એવું કોઈ નિવેદન નથી કે જેના પરથી જણાય કે અરજદારે પોલીસ અધિકારીને તેમની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતા રોક્યા હતા.

૩.૩) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા અર્નેશ કુમાર વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, ૨૦૧૪ (૮) એસ.સી.સી. ૨૭૩ ના કેસમાં આપવામાં આવેલ ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો અને એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રથમ બાતમીદારનું આ કૃત્ય સદર ચુકાદામાં નિર્ધારિત માર્ગદર્શિકાનું ઉલ્લંઘન કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે પ્રથમ બાતમીદારના આ કૃત્યે ધરપકડની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા અને સામાજિક વ્યવસ્થા વચ્ચેનું સંતુલન ખોરવી નાખ્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એફ.આઈ.આર. પરથી જણાય છે કે ઉતાવળે ધરપકડ કરવાની પોલીસની કાર્યવાહી એ બદદાનતભર્યા હેતુનું પરિણામ હતું અને વાસ્તવમાં એફ.આઈ.આર. માં આક્ષેપ કર્યા મુજબ અરજદાર દ્વારા કોઈ ગુનો બનતો ન હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અન્યથા પણ પી.એસ.ઓ. કેદીઓનો નિરીક્ષક અને રક્ષક છે, જે લોકઅપ રૂમથી માત્ર ૪ ફૂટના અંતરે અને લોકઅપ રૂમની સામે બેસે છે, જેના કારણે તેને કેદી અને કેદીઓની મુલાકાત લેનાર વ્યક્તિઓ વચ્ચેની વાતચીત ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે સંભળાય છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આ એફ.આઈ.આર. એ પાછળથી ઉપજાવી કાઢેલ વિચાર છે અને અરજદાર તથા તેમના અસીલોને સંડોવવા અને દબાણ કરવાના છૂપા હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી છે અને તેથી, વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. રદબાતલ અને બાતલ ઠરાવવાની જરૂર છે.

૩.૪) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળના વૈધાનિક બાધને ધ્યાનમાં લેતા આઈપીસીની કલમો ૧૮૬ અને ૧૮૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે ખુદ એફ.આઈ.આર. દાખલ થઈ શકી ન હોત.

૩.૫) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે એફ.આઈ.આર. નું માત્ર વાંચન દર્શાવશે કે:
(એ) એફ.આઈ.આર. એ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ)(૧) દ્વારા આવરી લેવાયેલ ગુનાના સંબંધમાં છે.
(બી) એફ.આઈ.આર. એ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨(ડી) ના અર્થ હેઠળ 'ફરિયાદ' નથી કારણ કે તે 'કોઈ જાણીતી કે અજાણી વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો છે તે અંગે મેજિસ્ટ્રેટ આ સંહિતા હેઠળ પગલાં લે તે હેતુથી તેમને મૌખિક અથવા લેખિતમાં કરાયેલ આક્ષેપ' નથી પરંતુ તે પોલીસ રિપોર્ટ છે અને તેથી, એફ.આઈ.આર. નો અમલ શરૂઆતથી જ રદબાતલ (void ab initio) ગણાશે.

૩.૬) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે આઈપીસીની કલમો ૧૮૬ અને ૧૮૮ હેઠળનો ગુનો બની શકતો નથી કારણ કે ગુનાઓ બનવા માટેના આવશ્યક તત્વો બનતા નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૬ હેઠળના ગુના માટે, ફરિયાદપક્ષે પ્રથમદર્શનીય રીતે (prima facie) સાબિત કરવું પડે કે ત્યાં કોઈ અવરોધ હતો, અને તે સ્વેચ્છાપૂર્વકનો હતો. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એક વકીલ

તરીકે, અરજદાર તેમના અસીલોને મળવા માટે હકદાર હતા. તેનાથી વિપરીત, એફ.આઈ.આર. પોતે જ પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા અરજદારને તેમના અસીલોને મળતા અટકાવવા અંગે જણાવે છે.

૩.૭) એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અરજદારે નિર્વિવાદપણે એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં કે આરોપીઓની પૂછપરછમાં પણ કોઈ અવરોધ ઊભો કર્યો નથી અને, તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે અરજદારે કોઈ ગુનો કર્યો છે. આ કોર્ટ દ્વારા સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપ્લિકેશન નં. ૭૭૫૧/૨૦૧૫ (રમેશ કામાભાઈ પરમાર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં) માં તા. ૩૧.૦૧.૨૦૧૭ ના રોજ આપવામાં આવેલ ચુકાદા પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં આ કોર્ટે એફ.આઈ.આર. રદ કરી હતી, જ્યાં અરજદાર સામે આઈપીસીની કલમો ૧૮૬ અને ૩૩૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૩.૮) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટે રજૂઆત કરી હતી કે સંબંધિત કોર્ટ પોલીસ રિપોર્ટ પર આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળના ગુનાની નોંધ લઈ શકી હોત કે કેમ તે મુદ્દાની ચર્ચા કરતી વખતે આ કોર્ટે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં ખૂબ જ સચોટપણે અવલોકન કર્યું છે કે, “આ મુદ્દો હવે રેસ ઇન્ટિગ્રા (res integra) રહ્યો નથી; આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ એ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫ માં સમાવિષ્ટ છે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫ તદ્દન સ્પષ્ટ કરે છે કે સરકારી નોકર અથવા સરકારી નોકરના તાબા હેઠળના અન્ય કોઈ અધિકારી દ્વારા લેખિતમાં ફરિયાદ કરવામાં આવે તે સિવાય કોઈ પણ કોર્ટ આઈપીસીની કલમ

૧૮૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લેશે નહીં.” એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે આઈપીસીની કલમ ૨(ડી) “ફરિયાદ” ની વ્યાખ્યા આપે છે, જે ફરિયાદની વ્યાખ્યામાં પોલીસ રિપોર્ટના સમાવેશને સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે એફ.આઈ.આર., જે ફરિયાદ નથી, તે રદ થવાને પાત્ર છે.

૩.૯) અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ હેમારેડ્ડી ઉર્ફે વેમારેડ્ડી અને અન્ય, (૧૯૮૧) ૨ એસ.સી.સી. ૧૮૫ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર તેમજ ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૧૨૭૬૮/૨૦૧૨ માં તા. ૧૫.૧૧.૨૦૧૪ ના હુકમ દ્વારા (સુરેશભાઈ દામજીભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ના કેસમાં) આપવામાં આવેલ નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

[૪] બીજી તરફ, રાજ્ય સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી મિતેશ અમીન દ્વારા આ રિટ અરજીનો ભારપૂર્વક વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. તેમણે ક્રિમિનલ મિસ. અપ્લિકેશન નં. ૭૯૧૩/૨૦૧૭ માં તા. ૦૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ આપવામાં આવેલ ચુકાદામાં આ કોર્ટની સમકક્ષ બેંચ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી તેમની રજૂઆતોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે. શ્રી અમીને રજૂઆત કરી હતી કે સદર સી.આર.પી.સી. હેઠળ કોન્ફિઝેબલ ગુનાની તપાસ કરવાની પોલીસની વૈધાનિક સત્તાઓ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫ દ્વારા કોઈપણ રીતે નિયંત્રિત અથવા મર્યાદિત નથી. શ્રી અમીને રજૂઆત કરી હતી કે

સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ તે તબક્કે અમલમાં આવે છે જ્યારે કોર્ટ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૦(૧) હેઠળ ગુનાની નોંધ લેવાનો ઇશદો ધરાવતી હોય અને તેને સદર સી.આર.પી.સી. ના પ્રકરણ-XII અનુસાર કોન્નિઝેબલ ગુનો જાહેર કરતી એફ.આઈ.આર. ની તપાસ કરવાની પોલીસની વૈધાનિક સત્તા સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી. શ્રી અમીને અત્યંત ઉચિત રીતે રજૂઆત કરી હતી કે માત્ર ચાર્જશીટ દાખલ થયા પછી જ, જ્યારે કોર્ટ સમક્ષ પોલીસ રિપોર્ટના આધારે ગુનાની નોંધ લેવાનું કહેવામાં આવે ત્યારે જ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ નો બાધ અમલમાં આવશે. શ્રી અમીને રજૂઆત કરી હતી કે એફ.આઈ.આર. માં, આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ ઉપરાંત, આઈપીસી હેઠળના અન્ય ગુનાઓ પણ છે, જે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળ આવરી લેવાયેલા નથી. વિદ્વાન પબ્લિક પ્રોસિક્યુટરના જણાવ્યા મુજબ, છેવટે, તપાસના અંતે, પોલીસ આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ચાર્જશીટ દાખલ ન પણ કરે અને માત્ર આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૧૮૮ અને ૫૦૬(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ચાર્જશીટ દાખલ કરી શકે છે. શ્રી અમીને રજૂઆત કરી હતી કે આઈપીસીની કલમો ૧૮૮ અને ૫૦૬(૧) હેઠળના ગુનાઓ અને આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ એ ભિન્ન ગુનાઓ છે. તે હેઠળના બે ભિન્ન ગુનાઓ બનવા માટેના જરૂરી ઘટક તત્વો તદ્દન અલગ છે. શ્રી અમીને રજૂઆત કરી હતી કે ગુનાનું સ્વરૂપ પણ અલગ છે. શ્રી અમીને એવી દલીલ વિકસાવવાનો પ્રયાસ કર્યો કે જો પોલીસ દ્વારા બંને ગુનાઓ એટલે કે આઈપીસીની કલમો ૧૮૬ અને ૫૦૬(૧) માટે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવે, તો પણ સદર સી.આર.પી.સી. ની

કલમ ૧૯૫ ના બાધને ધ્યાનમાં રાખીને આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ ને બાદ કરતાં, આઈપીસીના અન્ય ગુનાઓની નોંધ લેવાનું સંબંધિત કોર્ટ માટે ખુલ્લું રહેશે. પોતાની રજૂઆતના સમર્થનમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતના બસીર-ઉલ-હક વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૩ એસ.સી. ૨૯૩ ના કેસના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

[૫] સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલો પર મેં ગંભીરતાપૂર્વક વિચારણા કરી છે. તેઓ દ્વારા નિર્દેશિત દસ્તાવેજોનું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે.

[૬] હાલના કેસમાં જે મુખ્ય મુદ્દા પર વિચારણા કરવાની જરૂર છે તે એ છે કે શું વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) ની જોગવાઈઓ હેઠળ બાધિત છે. આ એફ.આઈ.આર. આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૧૮૯ અને ૫૦૬(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે નોંધવામાં આવી છે અને શું આવો બાધ અન્ય ગુનાઓને પણ લાગુ પડશે, જે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) માં સમાવિષ્ટ નથી.

[૭] ઉપરોક્ત મુદ્દા પર પરસ્પર વિરોધી દલીલોની યોગ્ય વિચારણા કરવા માટે, સદર સંહિતાની કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓનું સાચું સ્વરૂપ અને મહત્વ નક્કી કરવા માટે સર્વોચ્ચ અદાલતના કેટલાક નિર્ણયો પર ઝીણવટભરી નજર નાખવી યોગ્ય રહેશે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ નીચે મુજબ વંચાય છે:

**“કલમ ૧૯૫: સરકારી નોકરોના કાયદેસર અધિકારના તિરસ્કાર માટે,
જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધના ગુનાઓ માટે અને પુરાવામાં આપેલા દસ્તાવેજોને
લગતા ગુનાઓ માટે ફરિયાદપક્ષની કાર્યવાહી:**

(૧) કોઈ પણ કોર્ટ નોંધ લેશે નહીં—(એ) (૧) ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૭૨ થી ૧૮૮ (બંને સહિત) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈપણ ગુનાની, અથવા

(૨) આવા ગુનાના કોઈપણ દુષ્પ્રેરણાની, અથવા કરવાનો પ્રયાસ કરવાની, અથવા

(૩) આવો ગુનો કરવાના કોઈપણ ગુનાહિત કાવતરાની, સિવાય કે સંબંધિત સરકારી નોકર અથવા અન્ય કોઈ સરકારી નોકર કે જેમના તે વહીવટી રીતે તાબા હેઠળ હોય તેમની લેખિત ફરિયાદ પર;

(બી) (૧) ભારતીય દંડ સંહિતાની નીચેની કોઈપણ કલમો હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈપણ ગુનાની, એટલે કે, કલમો ૧૯૩ થી ૧૯૬ (બંને સહિત), ૧૯૯, ૨૦૦, ૨૦૫ થી ૨૧૧ (બંને સહિત) અને ૨૨૮, જ્યારે આવો ગુનો કોઈપણ કોર્ટમાંની, અથવા તેને લગતી, કોઈપણ કાર્યવાહીમાં આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ હોય, અથવા

(૨) સદર સંહિતાની કલમ ૪૬૩ માં વર્ણવેલ, અથવા કલમ ૪૭૧, કલમ ૪૭૫ અથવા કલમ ૪૭૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર કોઈપણ ગુનાની, જ્યારે આવો ગુનો કોઈપણ કોર્ટમાંની કાર્યવાહીમાં રજૂ કરાયેલા અથવા પુરાવામાં

તાબાની ગણાશે કે જેને આવી ભૂતપૂર્વ કોર્ટના અપીલપાત્ર હુકમનામાઓ અથવા સજાઓમાંથી સામાન્ય રીતે અપીલ થતી હોય, અથવા સિવિલ કોર્ટના કિસ્સામાં કે જેના હુકમનામાઓમાંથી સામાન્ય રીતે કોઈ અપીલ થતી ન હોય તેવી મુખ્ય કોર્ટ કે જે સામાન્ય મૂળ દીવાની હુકમત ધરાવતી હોય અને જેની સ્થાનિક હુકમતની અંદર આવી સિવિલ કોર્ટ આવેલી હોય:

પરંતુ શરત એ છે કે—

(એ) જ્યાં એક કરતાં વધુ કોર્ટમાં અપીલ થઈ શકે તેમ હોય, ત્યાં ઊતરતી હુકમતવાળી એપેલેટ કોર્ટ એવી કોર્ટ હશે કે જેને આવી કોર્ટ તાબાની ગણાશે;

(બી) જ્યાં અપીલ સિવિલ અને રેવન્યુ કોર્ટમાં પણ થઈ શકે તેમ હોય, ત્યાં આવી કોર્ટ કેસના સ્વરૂપ અથવા કાર્યવાહી કે જેના સંબંધમાં ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે તે મુજબ સિવિલ અથવા રેવન્યુ કોર્ટને તાબાની ગણાશે.”

(મારા દ્વારા ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

[૮] સમયની દ્રષ્ટિએ પ્રથમ સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો **બસીર-ઉલ-હક (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં છે. (જેમાં ધ્યાને લેવાયેલી સુસંગત કલમો આઈપીસીની કલમો ૧૮૨, ૨૯૭ અને ૫૦૦ છે). તેના સુસંગત અવલોકનો નીચે મુજબ સમાવિષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે:

“૧૪. જોકે, અમારા ચુકાદા મુજબ, કલમ ૧૯૫ એ જ હકીકતો દ્વારા પ્રગટ થતા અને તે કલમના દાયરામાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવા ભિન્ન ગુના માટે આરોપી વ્યક્તિના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી, તેમ છતાં એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે ઉપાયો અથવા કપટ (camouflages) નો આશરો લઈને તે કલમની જોગવાઈઓમાંથી છટકી શકાતું નથી. કલમમાંથી છટકબારી છે કે નહીં તેની કસોટી એ છે કે શું હકીકતો પ્રાથમિક અને અનિવાર્યપણે એવો ગુનો પ્રગટ કરે છે કે જેના માટે કોર્ટની અથવા સરકારી નોકરની ફરિયાદ જરૂરી છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે ગુનાને તે કલમ લાગુ પડતી નથી તેવા ગુના માટે વ્યક્તિ પર આરોપ મૂકીને અને ત્યારબાદ જે ગુનાને તે કલમ લાગુ પડે છે તે ગુના માટે તેને તેવા આધારે દોષિત ઠેરવીને કે આવો પાછળનો ગુનો તે જ પ્રકારનો ગોણ ગુનો છે, અથવા ભારતીય દંડ સંહિતાની કોઈ અન્ય કલમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર હોવાનું વર્ણવીને કલમની જોગવાઈઓમાંથી છટકી શકાય નહીં, જોકે સત્ય અને તત્વની દ્રષ્ટિએ તે ગુનો ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમમાં ઉલ્લેખિત કલમોની શ્રેણીમાં આવતો હોય. અનિવાર્યપણે કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવાયેલા ગુનાનું માત્ર લેબલ કે આવરણ બદલીને, તેનું ખોટું વર્ણન કરીને અથવા તેના પર ખોટું લેબલ લગાવીને આવા ગુના માટેની ફરિયાદપક્ષની કાર્યવાહીની નોંધ લઈ શકાય નહીં.”

[૯] આમ, સર્વોચ્ચ અદાલતે સતીશ ચંદ્ર ચક્રવર્તી વિરુદ્ધ રામ દયાલ દે, એ.આઈ.આર. ૧૯૨૧ કલકત્તા ૧ ના કેસમાં કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ

પીઠના નિર્ણયને બહાલી આપી છે, અને ઠરાવ્યું છે કે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ એ જ હકીકતો દ્વારા પ્રગટ થતા અને તે કલમના દાયરામાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવા ભિન્ન ગુના માટે આરોપી વ્યક્તિના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી, તેમ છતાં એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે ઉપાયો અથવા કપટનો આશરો લઈને તે કલમની જોગવાઈઓમાંથી છટકી શકાતું નથી.

[૧૦] દુર્ગાચરણ નાયક અને અન્ય વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૭૭૫ ના કેસમાં, (જેમાં ધ્યાને લેવાયેલી સુસંગત કલમો આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૩૫૩ અને સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧) છે) સર્વોચ્ચ અદાલતે, કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠના ચુકાદાને બહાલી આપતાં, આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે:

“પ. એ સાચું છે કે આ કેસમાં મોટાભાગના આક્ષેપો કે જેના પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૫૩ હેઠળનો આરોપ આધારિત છે તે જ આક્ષેપો ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૬ હેઠળનો આરોપ રચે છે પરંતુ એ બાબતની અવગણના કરી શકાય નહીં કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમો ૧૮૬ અને ૩૫૩ બે ભિન્ન ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે અને જ્યારે પાછળની કલમ હેઠળનો ગુનો કોન્નિઝેબલ ગુનો છે, ત્યારે અગાઉની કલમ હેઠળનો ગુનો તેવો નથી. બંને ગુનાઓના ઘટક તત્વો પણ ભિન્ન છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૬ એવા કેસને લાગુ પડે છે જ્યાં આરોપી સરકારી નોકરને તેના જાહેર કાર્યોના પાલનમાં સ્વેચ્છાપૂર્વક અવરોધ

ઊભો કરે છે પરંતુ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૫૩ હેઠળ જ્યારે સરકારી નોકર તે મુજબની પોતાની ફરજ બજાવતો હોય ત્યારે હુમલો કરવાનો અથવા ગુનાહિત બળનો ઉપયોગ કરવાનો ઘટક આવશ્યક છે. બંને ગુનાઓનું સ્વરૂપ પણ અલગ છે. કલમ ૧૮૬ એ ભારતીય દંડ સંહિતાના પ્રકરણ X માં આવે છે જે સરકારી નોકરોના કાયદેસર અધિકારના તિરસ્કાર સાથે સંબંધિત છે, જ્યારે કલમ ૩૫૩ માનવ શરીરને અસર કરતા ગુનાઓ સંબંધિત પ્રકરણ XVI માં આવે છે. એ સુસ્થાપિત છે કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫ એ જ હકીકતો દ્વારા પ્રગટ થતા પરંતુ તે કલમના દાયરામાં ન હોય તેવા ભિન્ન ગુના માટે આરોપી વ્યક્તિના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી. સતીશ ચંદ્ર ચક્રવર્તી વિરુદ્ધ રામ દયાલ દે(૧) ના કેસમાં કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં એક જ નિવેદન આપનાર વ્યક્તિ બે ભિન્ન ગુનાઓ માટે દોષિત હોય, એક ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૧ હેઠળ, જે જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધનો ગુનો છે, અને બીજો કલમ ૪૮૯ હેઠળનો ગુનો, જેમાં વ્યક્તિગત તત્વ મોટાભાગે પ્રબળ છે, ત્યાં પાછળની કલમ હેઠળના ગુનાની નોંધ સંબંધિત કોર્ટની મંજૂરી વિના લઈ શકાય છે, કારણ કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડે કોર્ટની મંજૂરીની જોગવાઈ કરી નથી (૧) ૨૪ સી.ડબલ્યુ.એન. ૯૮૨. (એ.આઈ.આર. ૧૯૨૧ કલકત્તા ૧), કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં એક જ નિવેદન આપનાર વ્યક્તિ બે ભિન્ન ગુનાઓ માટે દોષિત હોય, એક કલમ ૨૧૧

આઈ.પી.સી. હેઠળ, જે જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધનો ગુનો છે, અને બીજો કલમ ૪૮૯ હેઠળનો ગુનો, જેમાં વ્યક્તિગત તત્વ મોટાભાગે પ્રબળ છે, ત્યાં પાછળની કલમ હેઠળના ગુનાની નોંધ સંબંધિત કોર્ટની મંજૂરી વિના લઈ શકાય છે, કારણ કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડે તે ગુનાની નોંધ લેવા માટે કોર્ટની મંજૂરીની જોગવાઈ કરી નથી. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે બંને ગુનાઓ મૂળભૂત રીતે સ્વભાવે ભિન્ન હોવાથી, તેની અલગથી નોંધ લઈ શકાય છે. તેઓ સ્વભાવે ભિન્ન છે તે એ હકીકત પરથી સ્પષ્ટ છે કે અગાઉનો ગુનો બિન-સમાધાનપાત્ર બનાવવામાં આવ્યો છે, જ્યારે પાછળનો ગુનો સમાધાનપાત્ર રહે છે; એકમાં કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે ધારાસભા ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૮૫ હેઠળ કોર્ટની મંજૂરીની અપેક્ષા રાખે છે, જ્યારે બીજામાં, બદનક્ષી પામેલી વ્યક્તિની ફરિયાદ પર ગુનાની નોંધ લઈ શકાય છે. પૂર્ણ પીઠના કેસમાં એ બાબત નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં હકીકતો પરથી કેટલાક ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા હોવાનું પ્રગટ થાય છે જેમાંના કેટલાક માટે મંજૂરીની જરૂર હોય છે અને અન્ય માટે નથી હોતી, ત્યાં ફરિયાદી માટે માત્ર તેવા ગુનાઓ સંબંધે આગળ વધવાનું ખુલ્લું છે કે જેના માટે મંજૂરીની જરૂર નથી; કારણ કે અન્યથા ઠરાવવું એ કાયદો ઘડવા સમાન અને ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમો ૧૮૫ થી ૧૮૯ ની જોગવાઈઓમાં અત્યંત મહત્વનો ઉમેરો કરવા સમાન ગણાશે. કલકત્તા કેસના નિર્ણયને આ કોર્ટ દ્વારા બસીર-ઉલ-હક વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય(૧) માં બહાલી સાથે ટાંકવામાં આવ્યો છે

જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો ખોટા અહેવાલમાં કરાયેલા આક્ષેપો બે ભિન્ન ગુનાઓ પ્રગટ કરતા હોય, એક સરકારી નોકર વિરુદ્ધ અને બીજો ખાનગી વ્યક્તિ વિરુદ્ધ, તો પાછળની વ્યક્તિ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓ દ્વારા તેની સામે આચરવામાં આવેલા ગુના માટે દાદ મેળવવાથી બાધિત થતી નથી.

૬. હાલના કેસમાં, તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫ એ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૫૩ હેઠળના ભિન્ન ગુના માટે અપીલકર્તાઓના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી, જોકે તે વ્યવહારિક રીતે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૬ હેઠળની ફરિયાદપક્ષની કાર્યવાહી જેવી જ સમાન હકીકતો પર આધારિત છે.

૭.એક જ વ્યવહારમાં બે ભિન્ન ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા હોવાથી, એક કલમ ૪૦૯ હેઠળ ઉચાપતનો ગુનો અને બીજો કલમ ૪૭૭-એ હેઠળનો ગુનો કે જેના માટે ગવર્નરની મંજૂરી જરૂરી હતી, આવી સંમતિ વિના પાછળના ગુનાની નોંધ લઈ શકાતી ન હતી તે સંજોગોને ફેડરલ કોર્ટ દ્વારા કલમ ૪૦૯ હેઠળના ગુનાના સંદર્ભમાં અપીલકર્તાના ટ્રાયલ માટે બાધક ગણવામાં આવ્યો ન હતો.

૮. અમે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો છે કે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ એ સમાન અથવા થોડી અલગ હકીકતો દ્વારા પ્રગટ થતા અને તે કલમના દાયરામાં સમાવિષ્ટ ન હોય તેવા ભિન્ન ગુના માટે આરોપી

વ્યક્તિના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી, પરંતુ અમારે નિર્દેશ કરવો જ જોઈએ કે ચુક્તિઓ અથવા કપટનો આશરો લઈને કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓમાંથી છટકી શકાતું નથી. ઉદાહરણ તરીકે, જે ગુનાને તે કલમ લાગુ પડતી નથી તેવા ગુના માટે વ્યક્તિ પર આરોપ મૂકીને અને ત્યારબાદ જે ગુનાને તે કલમ લાગુ પડે છે તેવા ગુના માટે તેને તેવા આધારે દોષિત ઠેરવીને કે પાછળનો ગુનો તે જ પ્રકારનો એક ગોંડા ગુનો છે, અથવા ભારતીય દંડ સંહિતાની કોઈ અન્ય કલમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર હોવાનું વર્ણવીને તે કલમની જોગવાઈઓમાંથી છટકી શકાય નહીં, જોકે સત્ય અને તત્વની દ્રષ્ટિએ તે ગુનો ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫ માં ઉલ્લેખિત કલમોની શ્રેણીમાં આવતો હોય. અનિવાર્યપણે કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવાયેલા ગુનાનું માત્ર લેબલ કે આવરણ બદલીને, તેનું ખોટું વર્ણન કરીને અથવા તેના પર ખોટું લેબલ લગાવીને આવા ગુના માટેની ફરિયાદપત્રની કાર્યવાહીની નોંધ લઈ શકાય નહીં.”

[૧૧] આમ, સર્વોચ્ચ અદાલતે **બસીર-ઉલ-હક (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં કરાયેલા અવલોકનને બહાલી આપી છે. **સતીશ ચંદ્ર ચક્રવર્તી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠના નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠે ઠરાવ્યું છે કે જ્યાં એક જ નિવેદન આપનાર વ્યક્તિ બે ભિન્ન ગુનાઓ માટે દોષિત હોય, જે મૂળભૂત રીતે સ્વભાવે ભિન્ન હોય, તો તેની અલગથી નોંધ લઈ શકાય છે.

[૧૨] કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ હેમારેડ્ડી ઉર્ફે વેમારેડ્ડી અને અન્ય, ૧૯૮૧ (૨) એસ.સી.સી. ૧૮૫ ના કેસમાં, (જેમાં ધ્યાને લેવાયેલી સુસંગત કલમો આઈપીસીની કલમ ૪૬૭ અને સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(બી) છે), આ પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે:

“૮. અમે વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાય સાથે સંમત છીએ અને ઠરાવીએ છીએ કે જે કેસોમાં એક જ વ્યવહારના ભાગરૂપે એવો ગુનો કે જેના માટે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫(૧)(બી) હેઠળ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ફરિયાદ જરૂરી નથી અને એવો ગુનો કે જેના માટે તે પેટા-કલમ હેઠળ કોર્ટની ફરિયાદ જરૂરી છે, તે બંને આચરવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે તેને વિભાજિત કરીને એવું ઠરાવવું શક્ય નથી કે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૯૫(૧)(બી) માં ઉલ્લેખ ન કરાયેલા ગુનાઓ માટે આરોપી સામેની ફરિયાદપક્ષની કાર્યવાહી માન્ય રાખવી જોઈએ.”

[૧૩] ફરીથી ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ સુરેશ ચંદ્ર શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૪ એસ.સી. ૧૧૦૮ ના કેસમાં, (જેમાં ધ્યાને લેવાયેલી સુસંગત કલમો આઈપીસીની કલમો ૪૬૭, ૪૭૧ અને ૧૨૦બી છે). સર્વોચ્ચ અદાલતે આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે:

“૬. આ સંજોગોમાં, તેથી, અમારે એવા વ્યાપક પ્રશ્નમાં જવાની જરૂર નથી કે જો આઈ.પી.સી. ની કલમો ૪૬૭, ૪૭૧ અને ૧૨૦બી હેઠળના ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા હોય, તો ફરિયાદ આગળ ચાલી શકે કે નહીં. હવે

કાયદો સુસ્થાપિત છે કે જ્યાં આરોપી એવા કેટલાક ગુનાઓ આચરે છે કે જે કલમ ૧૯૫ માં સમાવિષ્ટ ગુનાઓથી અલગ અને ભિન્ન છે, અને કલમ ૧૯૫ માત્ર તેમાં ઉલ્લેખિત ગુનાઓને જ અસર કરશે સિવાય કે આવા ગુનાઓ એક જ વ્યવહારના ભાગરૂપે આચરવામાં આવેલા ગુનાઓ બને તે રીતે અભિન્ન અંગ બનતા હોય, જે સંજોગોમાં અન્ય ગુનાઓ પણ સદર સંહિતાની કલમ ૧૯૫ ના દાયરામાં આવશે.”

[૧૪] પંકજ અગ્રવાલ વિરુદ્ધ દિલ્હી રાજ્ય, જે.ટી. ૨૦૦૧ (૫) એસ.સી. ૨૩૩ (જેમાં ધ્યાને લેવાયેલી સુસંગત કલમો આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૩૩૨ અને ૩૫૩ છે) ના કેસમાં **દુર્ગાચરણ નાયક (ઉપર મુજબ)** ના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપતાં આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે:

“૩. પરંતુ એ.આઈ.આર. ૧૯૬૬ એસ.સી. ૧૭૭૫ માં આ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને જ્યાં કોર્ટે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૫૩ અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૮૬ ની જોગવાઈઓનું વિશ્લેષણ કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે કે આ બંને ભિન્ન ગુનાઓ છે અને ગુનાનું સ્વરૂપ પણ અલગ છે, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે પંજાબ હાઈકોર્ટનો ચુકાદો કાયદાની દ્રષ્ટિએ સાચો નથી અને તેણે આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાથી વિપરીત અભિપ્રાય લીધો છે. ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૫૩ ની જોગવાઈઓના સંબંધમાં ઉપરોક્ત કેસમાં અગાઉ જે જણાવવામાં આવ્યું છે તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૩૨ ની જોગવાઈઓને પણ સમાન

રીતે લાગુ પડશે. આ સ્થિતિ હોવાથી, અમે શ્રી જૈનની એ દલીલ સ્વીકારવામાં અસમર્થ છીએ કે કલમ ૧૮૫(એ)(૧) ની જોગવાઈઓ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૩૨/૩૪ ની નોંધ લેવા પર બાધ મૂકે છે. જોકે, અમે શ્રી જૈન સાથે સંમત છીએ કે આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ ની નોંધ લેતો હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ક્ષતિપૂર્ણ છે અને કલમ ૧૮૫ ની પ્રતિકૂળતાને આકર્ષિત કરે છે. ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિમાં, જ્યાં સુધી આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળના આરોપનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી અમે ફોજદારી કાર્યવાહી રદ કરીએ છીએ અને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે જ્યાં સુધી આઈપીસીની કલમ ૩૩૨/૩૪ હેઠળના આરોપનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રહેશે.”

[૧૫] હું આ જ મુદ્દા પર આ કોર્ટની સમકક્ષ બેંચના બે નિર્ણયોનો સંદર્ભ લઈ શકું છું. ક્રિમિનલ મિસ. અપિલકેશન નં. ૨૪૬૩૨/૨૦૧૫ (ગોવર્ધનકુમાર ઠાકોરદાસ અસરાની વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય) માં તા. ૧૩.૦૪.૨૦૧૭ ના રોજ આપવામાં આવેલ ચુકાદો, અને સ્પેશિયલ ક્રિમિનલ અપિલકેશન નં. ૭૯૧૩/૨૦૧૭ (ઝૈદ ભગત તે અલ્તાફના પુત્ર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય) માં તા. ૦૩.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજનો ચુકાદો.

(એ) **ગોવર્ધનકુમાર (ઉપર મુજબ)** ના કેસના ચુકાદામાં, (જેમાં આઈપીસીની કલમો ૧૪૧, ૧૪૩, ૧૮૬, ૩૩૨, ૨૫૩, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) ધ્યાને લેવાઈ હતી) આ

કોર્ટે, સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓની સમીક્ષા કર્યા પછી, આ પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે:

“૩૯. એ સાચું છે કે સદર સંહિતાની કલમ ૧૯૫ એ જ હકીકતો દ્વારા પ્રગટ થતા અને તેમાં ઉલ્લેખ ન કરાયેલા હોય તેવા ભિન્ન ગુના માટે આરોપીના ટ્રાયલ પર બાધ મૂકતી નથી. કલમ ૧૯૫ એવું પણ આગળ જણાવતી નથી કે જો તે ગુનો આચરવા દરમિયાન અન્ય ભિન્ન ગુનાઓ આચરવામાં આવે, તો સંબંધિત કોર્ટ તે ગુનાઓની નોંધ લેવા માટે પણ બાધિત થાય છે. જોકે, જો ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ અને ચાર્જશીટના અન્ય કાગળોનું વાંચન સ્પષ્ટ કરે કે પરિસ્થિતિ અનુસાર આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ અથવા ૧૮૮ હેઠળનો ગુનો અન્ય ભિન્ન ગુનાઓ સાથે ગાઢ રીતે જોડાયેલો છે અને તેને વિભાજિત કરી શકાતો નથી, તો આવા સંજોગોમાં, સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ નો બાધ આવા અન્ય ભિન્ન ગુનાઓને પણ લાગુ પડશે.

૪૦.	xxx	xxx	xxx
-----	-----	-----	-----

૪૧. આમ, સર્વોચ્ચ અદાલતના ઉપર સંદર્ભિત ચુકાદાઓ પરથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે જો સત્ય અને તત્વની દ્રષ્ટિએ કોઈ ગુનો સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ માં દર્શાવેલ કલમોની શ્રેણીમાં આવતો હોય, તો કોર્ટ માટે તેનું વિભાજન કરવાની અને અન્ય ભિન્ન ગુનાઓ માટે આરોપી સામે આગળ વધવાની કવાયત હાથ ધરવાનું ખુલ્લું નથી. આ દરેક

કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે. એવું કોઈ સીધા બીબાઢાળ સૂત્ર તરીકે સ્થાપિત કરી શકાય નહીં કે કોર્ટ વિભાજન કરવાની ક્વાયત હાથ ધરી શકતી નથી. તે આક્ષેપોના સ્વરૂપ અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પર નિર્ભર રહેશે.”

[૧૬] ઝૈદ ભગત (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદામાં (જેમાં આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૧૪૩, ૧૪૭, ૧૪૯, ૩૩૨, ૩૫૩ અને ૫૦૪ તથા સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) ધ્યાને લેવાઈ હતી) ગોવર્ધનકુમાર (ઉપર મુજબ) ના કેસના ઉપરોક્ત ચુકાદાને અલગ તારવતા, આ પ્રમાણે ઠરાવ્યું છે:

“૧૧. ઉપર સંદર્ભિત ચુકાદામાં મારા દ્વારા સમજાવવામાં આવેલા કાયદાના સિદ્ધાંતો લાગુ કરતાં, આ રિટ અરજી ફગાવી દેવામાં મારા તરફથી કોઈ મુશ્કેલી હોવી જોઈએ નહીં. તેમ છતાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી સૈયદ દ્વારા રજૂ કરાયેલી એક કે બે એવી દલીલો છે કે જેની સાથે હું કામ પાર પાડવા માંગુ છું, ખાસ કરીને, શ્રી સૈયદ દ્વારા સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) અને કલમ ૧૯૫(૧)(બી) વચ્ચે તારવવામાં આવેલ ભેદ.

૧૪. ઉપર સંદર્ભિત જોગવાઈઓનું સાદું વાંચન દર્શાવશે કે સંબંધિત સરકારી નોકર અથવા જેમના તે વહીવટી રીતે તાબા હેઠળ છે તેવા અન્ય કોઈ સરકારી નોકરની લેખિત ફરિયાદ સિવાય કોઈ પણ કોર્ટ આઈ.પી.સી. ની કલમ ૧૮૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાની નોંધ લઈ શકતી નથી. સદર

કલમના પ્રારંભિક શબ્દો “કોઈ પણ કોર્ટ નોંધ લેશે નહીં” તેવા છે, અને પરિણામે, જોગવાઈઓ દ્વારા ઊભો કરાયેલ બાધ કોર્ટ દ્વારા નોંધ લેવા સામેનો છે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ દ્વારા પરિકલ્પિત કર્યા મુજબ, પોલીસ એજન્સી દ્વારા ફોજદારી કેસ નોંધવા અથવા તપાસ કરવા કે તપાસ પૂર્ણ થતાં પોલીસ દ્વારા રિપોર્ટ રજૂ કરવા સામે કોઈ બાધ નથી.

૨૧. આમ, સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫(૧)(એ) અને કલમ ૧૮૫(૧)(બી) વચ્ચેનો એકમાત્ર ભેદ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૪૦ ના સંબંધમાં છે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૪૦ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળ ફરિયાદ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર માત્ર એવા કેસો પૂરતો મર્યાદિત છે, જે માત્ર સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫ ના ખંડ (બી) ની પેટા-કલમ (૧) માં દર્શાવેલ છે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૪૦ એ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૮૫(૧)(એ) માં વર્ણવેલ ગુનાના સંદર્ભમાં ફરિયાદ કરવાની સત્તા આપતી નથી.

૨૩. વિદ્વાન વકીલ શ્રી સૈયદે પરિસ્થિતિને થાળે પાડવા માટે, છેલ્લે એવી રજૂઆત કરી હતી કે તપાસ એ નિર્રર્થક કવાયત સાબિત થશે, કારણ કે છેવટે, કોર્ટ પોલીસ રિપોર્ટ પર નોંધ લેવાની સ્થિતિમાં રહેશે નહીં. પોતાની રજૂઆતને યોગ્ય ઠેરવવા માટે, તેમણે ઉપર સંદર્ભિત ગોવર્ધનકુમાર અસરાની (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આપેલા ચુકાદાના પેરા ૫૬ માં આ કોર્ટ દ્વારા કરાયેલા અવલોકનો પર આધાર રાખ્યો છે. ગોવર્ધનકુમાર અસરાની (ઉપર મુજબ) ના કેસના ચુકાદાના પેરા નં. ૫૬ માં, મેં ખૂબ સ્પષ્ટતા કરી

હતી કે એક અપવાદ તરીકે અને દાખલા તરીકે ટાંક્યા વિના તથા કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોમાં, તપાસના તબક્કે દાદ મંજૂર કરવામાં આવી રહી હતી.”

[૧૭] આમ, **સતીશ ચંદ્ર ચક્રવર્તી (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં કલકત્તા વડી અદાલતની પૂર્ણ પીઠ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા અભિપ્રાયને **બસીર-ઉલ-હક (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા બહાલી આપવામાં આવી છે, જેનું ત્યારબાદ તમામ ચુકાદાઓમાં પાલન કરવામાં આવ્યું છે. પૂર્ણ પીઠે ગુનાઓનું સ્પષ્ટપણે વિભાજન કર્યું છે એટલે કે જાહેર ન્યાય વિરુદ્ધનો ગુનો અને જ્યાં વ્યક્તિગત તત્વ મોટાભાગે સંકળાયેલું હોય. વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જેમાં વ્યક્તિગત તત્વ મોટાભાગે પ્રબળ હોય, તેવા પાછળની કલમ હેઠળના ગુનાની નોંધ સંબંધિત કોર્ટની મંજૂરી વિના લઈ શકાય છે. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે જો બંને ગુનાઓ મૂળભૂત રીતે સ્વભાવે ભિન્ન હોય, તો તેની અલગથી નોંધ લઈ શકાય છે. પૂર્ણ પીઠના કેસમાં એ બાબત નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં હકીકતો પરથી કેટલાક ગુનાઓ આચરવામાં આવ્યા હોવાનું પ્રગટ થાય છે જેમાંના કેટલાક માટે મંજૂરીની જરૂર હોય છે અને અન્ય માટે નથી હોતી, ત્યાં ફરિયાદી માટે માત્ર તેવા ગુનાઓ સંબંધે આગળ વધવાનું ખુલ્લું છે કે જેના માટે મંજૂરીની જરૂર નથી; કારણ કે અન્યથા ઠરાવવું એ કાયદો ઘડવા સમાન અને સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમો ૧૯૫ થી ૧૯૯ ની જોગવાઈઓમાં અત્યંત મહત્વનો ઉમેરો કરવા સમાન ગણાશે. આમ, જો જે ભિન્ન

ગુનાઓ માટે કોઈ ફરિયાદની જરૂર નથી તે ગુનાઓ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓ દ્વારા બાધિત થાય તો તે કાયદો ઘડવા સમાન અને સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓમાં તેનો ઉમેરો કરવા સમાન ગણાશે. **પંકજ અગ્રવાલ (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળના આરોપને રદ કર્યો છે પરંતુ જ્યાં સુધી આઈપીસીની કલમ ૩૩૨/૩૪ હેઠળના આરોપનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી છે.

[૧૮] ઉપરોક્ત ચુકાદાઓનો સર્વગ્રાહી દ્રષ્ટિકોણ નીચે મુજબના માપદંડો સ્થાપિત કરે છે:

(એ) જો ગુનાઓ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) માં સમાવિષ્ટ ગુનાઓથી અલગ અને ભિન્ન ઘટક તત્વો તથા લાક્ષણિકતાઓ ધરાવતા અલગ અને ભિન્ન ગુનાઓ હોય, તો સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) હેઠળ નોંધ લેવા પર કોઈ બાધ નથી;

(બી) જો ગુનાઓ અલગ કરી શકાય તેમ ન હોય અને તે એક અભિન્ન અંગ બનતા હોય, તો સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળ નોંધ લેવાનો બાધ લાગુ પડશે;

(સી) ગુનાઓ એક જ વ્યવહારના ભાગરૂપે આચરવામાં આવેલા હોવા જોઈએ;

(ડી) એક જ વ્યવહારના ભાગરૂપે આચરવામાં આવ્યા હોવા છતાં આવા ગુનાઓને જાહેર ન્યાયના તત્વ (એટલે કે સદર સી.આર.પી.સી. ના પ્રકરણ-X માં

આવતા ગુનાઓ) અને વ્યક્તિગત તત્વ (એટલે કે સદર સી.આર.પી.સી. ના પ્રકરણ-XVI હેઠળના ગુનાઓ) ના આધારે અલગ કરી શકાય છે. જો વ્યક્તિગત તત્વ મોટાભાગે પ્રબળ હોય, તો લેખિત ફરિયાદ વિના પણ આવા ગુનાની નોંધ લઈ શકાય છે; અને (ઈ) ગુનાનું લેબલ કે આવરણ બદલવું અથવા ગુનાનું ખોટું વર્ણન કરવું એ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ નો બાધ ઊભો કરશે. આ કોર્ટની સમક્ષ બેંચે **ઝૈદ ભગત (ઉપર મુજબ)** ના કેસમાં અવલોકન કર્યું છે કે કાયદાના ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતનું સામાન્ય સૂત્ર સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળ “નોંધ લેવી” (taking cognizance) શબ્દપ્રયોગ છે કારણ કે સદર કલમના પ્રારંભિક શબ્દો “કોઈ પણ કોર્ટ નોંધ લેશે નહીં” તેવા છે. આમ, ફોજદારી કેસ નોંધવા અથવા પોલીસ દ્વારા તપાસ કરવા અથવા સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૭૩ હેઠળ પોલીસ દ્વારા રિપોર્ટ રજૂ કરવા સામે કોઈ બાધ નથી. હું એવું અવલોકન કરીને સદર અભિપ્રાયની વધુ પૂર્તિ કરવા માંગુ છું કે જો તપાસ પછી એવું જણાય કે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળ બાધિત હોય તે સિવાયના આઈપીસીના ભિન્ન ગુનાઓ માટે ચાર્જશીટ દાખલ કરવાની જરૂર છે, તો સંબંધિત કોર્ટ આઈપીસીના આવા ભિન્ન ગુનાઓની નોંધ લઈ શકે છે. સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ ના પ્રારંભિક લખાણનું સાદું અને સરળ વાંચન કોર્ટને લેખિતમાં ફરિયાદ સિવાય તેમાં દર્શાવેલ આઈપીસીના ગુનાઓની નોંધ લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. જો ગુનાઓ એક જ વ્યવહારનો ભાગ હોય અને જો તેમની લાક્ષણિકતાઓ તથા ઘટક તત્વો અલગ હોય તો પણ તે ગુનાઓને ભિન્ન

કહી શકાય. આમ, સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ હેઠળ નિર્ધારિત કર્યા મુજબ જે ગુનાઓ માટે કોઈ ફરિયાદની જરૂર નથી તે ગુનાઓ જો તેમની લાક્ષણિકતાઓ અને ઘટક તત્વો અલગ હોય તો ભિન્ન ગુનાઓની શ્રેણીમાં આવશે ભલે તેઓ એક જ વ્યવહારનો ભાગ બનતા હોય. જોકે, આ કોર્ટ સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે તે ગુનાને રદ કરી શકે છે કે જે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સંપૂર્ણપણે બાધિત અને નિર્ધારિત છે.

[૧૯] હાલના કેસમાં આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૧૮૮ અને ૫૦૬(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે એફ.આઈ.આર. નોંધવામાં આવી છે. આમ, આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળનો ગુનો (જાહેર કાર્યોના પાલનમાં સરકારી નોકરને અવરોધ કરવો) સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) ની પ્રતિકૂળતાને આકર્ષિત કરશે. જોકે, આઈપીસીની કલમ ૧૮૮ હેઠળનો ગુનો, જે સરકારી નોકરને ઈજા પહોંચાડવાની ધમકી માટે શિક્ષાની જોગવાઈ કરે છે, તે સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) માં નિર્ધારિત નથી, તેમ છતાં લેખિત ફરિયાદ વિના તેની નોંધ લઈ શકાય નહીં કારણ કે હાલના કેસમાં તે આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળના ગુના સાથે એક જ વ્યવહારનું અભિન્ન અંગ બને છે અને સદર સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૧૯૫(૧)(એ) ની જોગવાઈઓના સંતોષ માટે આવા ગુનાને અલગ કરી શકાય નહીં. એવું જણાય છે કે આઈપીસીની કલમ ૧૮૮ હેઠળનો ગુનો માત્ર આઈપીસીની કલમ ૧૮૬ હેઠળના ગુનાનું લેબલ અથવા

આવરણ બદલવા માટે નોંધવામાં આવ્યો છે. જોકે, હાલના કેસમાં જો આઈપીસીની કલમ ૧૮૯ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો કાયમ રાખવામાં આવે તો પણ, એફ.આઈ.આર. માં કરાયેલા આક્ષેપો ગુનો બનતા દર્શાવશે નહીં. આઈપીસીની કલમ ૧૮૯ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“કલમ ૧૮૯ : સરકારી નોકરને ઈજા પહોંચાડવાની ધમકી

(૨૦) જે કોઈ વ્યક્તિ કોઈ સરકારી નોકરને અથવા જે વ્યક્તિમાં તે સરકારી નોકર રસ ધરાવે છે તેવું તે માનતો હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિને, તેવા સરકારી નોકરના જાહેર કાર્યોના પાલન સાથે સંકળાયેલ કોઈ કૃત્ય કરવા અથવા કોઈ કૃત્ય કરવાનું ટાળવા કે વિલંબ કરવા માટે તે સરકારી નોકરને પ્રેરિત કરવાના હેતુથી ઈજા પહોંચાડવાની કોઈ ધમકી આપે છે, તેને બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે ગમે તે પ્રકારની કેદની, અથવા દંડની, અથવા બંનેની શિક્ષા કરવામાં આવશે.”

[૨૧] આમ, ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનવા માટે, આવશ્યક ઘટક તત્વ “ઈજા પહોંચાડવાની ધમકી” છે. આઈપીસીની કલમ ૪૪ “ઈજા” ની વ્યાખ્યા આપે છે જે “કોઈપણ વ્યક્તિને શરીરમાં, મનમાં, પ્રતિષ્ઠામાં અથવા મિલકતમાં ગેરકાયદેસર રીતે પહોંચાડવામાં આવેલ કોઈપણ નુકસાન” દર્શાવે છે. ઈજા પહોંચાડવાની કોઈપણ ધમકી બનવા માટે ઈજા, નુકસાન અથવા પીડા પહોંચાડવાનો ઈરાદો હોવો જોઈએ. હાલના કેસમાં, એફ.આઈ.આર. ની વિગતો પ્રગટ કરે છે કે અરજદારે “હું તમારા બધાને જોઈ લઈશ” તેવા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા

હતા અને તેઓની વિરુદ્ધ હાઈકોર્ટનો આશરો લેશે. આમ, અરજદારે ઉપરોક્ત શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હોવાનું માની લઈએ તો પણ, તે “ઈજા પહોંચાડવાની ધમકી” શબ્દપ્રયોગના ઘટક તત્વોને સંતોષશે નહીં, કારણ કે માત્ર બોલાચાલી દરમિયાન જો તેઓ આવા શબ્દો ઉચ્ચારે તો તે ઈજા, નુકસાન અથવા પીડા પહોંચાડવાના ઈરાદા સમાન ગણાશે નહીં. નિર્વિવાદપણે, માત્ર હાઈકોર્ટનો આશરો લેવાની ધમકી એ ઈજા દર્શાવતી નથી. છેલ્લે, આઈપીસીની કલમ ૫૦૬(૧) ની જોગવાઈઓ તપાસતાં, જે ગુનાહિત ધમકી માટેની શિક્ષા નિર્ધારિત કરે છે, હાલની હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને સુરક્ષિત રીતે માની શકાય છે કે આઈપીસીની કલમ ૫૦૩, જે ગુનાહિત ધમકીની વ્યાખ્યા આપે છે તેના ઘટક તત્વો પણ સંતોષાતા નથી. આઈપીસીની કલમ ૫૦૩ ના ઘટક તત્વોને સંતોષવા માટે, ધમકી ભોગ બનનારના મનમાં એવો ભય પેદા કરતી હોવી જોઈએ કે જે વ્યક્તિને એવું કોઈ કૃત્ય કરવા પ્રેરે જે કરવા માટે તે કાયદેસર રીતે બંધાયેલ ન હતો અથવા એવું કોઈ કૃત્ય કરવાનું ટાળવા પ્રેરે જે કરવા માટે તે કાયદેસર રીતે હકદાર હતો. હાલના કેસમાં એવું કોઈ લક્ષણ ઊભરી આવતું નથી. આથી, ઉપર નોંધાયેલા અવલોકનો અને વિશ્લેષણને ધ્યાનમાં રાખીને અરજદાર વિરુદ્ધ આઈપીસીની કલમો ૧૮૬, ૧૮૮ અને ૫૦૬(૧) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે નોંધાયેલી એફ.આઈ.આર. કાયમ રાખવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં.

[૨૨] પરિણામે, હાલની પિટિશન મંજૂર કરવામાં આવે છે. સાબરકાંઠા જિલ્લાના પ્રાંતિજ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલ સી.આર. નં. II-૩૦૩૬/૨૦૧૭ વાળી

એફ.આઈ.આર. તેમજ વાદગ્રસ્ત એફ.આઈ.આર. માંથી ઉદ્ભવતી આનુષંગિક કાર્યવાહી આથી રદબાતલ અને બાતલ ઠરાવવામાં આવે છે. નિયમ (૩૯) આજરી કરવામાં આવે છે.

સહી/-

(એ.એસ. સુપેરિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.